

Martti Issakainen
Juhlapuhe Happonen sukujuhlassa 3.7.2010

”Tuhat vuotta siitä vierryt,
lie jo ammoiden ummellensa,
kun joutui näille maille,
Vuoksen vuolahan vesille,
mahtavan meren tiloille,
Kalevalaisten kuulu kansa,
heimo vanhan Väinämöisen.”

Näillä Kasimir Leinin runosäkeillä aloitti Leo Happonen puheensa vuonna 1992 Savonlinnassa pidetyssä sukukokouksessa. Ajattelen, että nuo sanat sopivat hyvin lähtökohdaksi myös nyt, kun olemme kokoontuneet sukujuhlaan tänne Kermankeitaalle. Sukujuhlassa luodataan mielellään menneisyyden hämärään, yritetään löytää sieltä juuriamme, koetetaan saada tietoa siitä mistä on lähdetty ja niistä vaiheista minkä kautta on tultu tähän päivään. Ehkä meitä kiinnostaisi myös , jos olisi mahdollisuutta nähdä jotain tulevaisuudesta, siitä hämärästä mihin olemme menossa.

Olen lueskellut niitä ajatuksia, joita Leo Happonen esitti puheessaan ja myös niitä historiantietoja, joita on koottu Happonen rikassisältöiseen sukukirjaan. Jonkinlaisella iloisella heimotunteella olen pannut merkille asioita, jotka ovat yhteisiä oman sukuni kanssa. Ensimmäinen ja tärkein yhteinen asia on tämä itäinen syntyperä. Me olemme tulleet idästä, Venäjältä ja Karjalasta. Meidän juuriimme kuuluu ortodoksinen usko, jonka perintönä me edelleen kannamme ortodoksisesta nimistöstä periytyviä sukunimiä. Historian vaiheissa suvut levittäytyivät tänne Suomen – tai siihen aikaan se oli Ruotsin – puolelle. Meistä tuli savolaisia, näitä neuvokkaita vaikeissakin oloissa toimeen tulevia metsän ja veden ihmisiä, joita sitten on levinnyt kaikkeen maailmaan.

Meistä tuli suomalaisia. Mutta mitä on tämä suomalaisuus, mistä se tulee, mikä sen luo? Onko se syntyperästä riippuva asia, siitä että on syntynyt suomalaisista vanhemmista, jotka puolestaan ovat suomalaista syntyperää? Onko se jonnekin elämän perusvaistoihin ohjelmoitu elämänohje niinkuin lohikaloilla, joiden pitää päästä kudulle samaan koskeen, missä itse aikoinaan elämänsä alun näkivät?

Mutta kun käymme tarkastelemaan, näemme että meitä suomalaisia on tullut kaikilta ilmansuunnilta. Monien sukujen kantaisät ovat meidän sukujemme lailla tulleet jostain muualta. Meihin liittyy jatkuvasti uutta verta. Enää edes ihonväri ei rajaa kansallisuutta. Meidän suomalainen kieleemme on tärkeä, mutta sekään ei

yksin riitä eroittamaan meitä toisista.

Ajattelen, että nuo kaikki mainitsemani asiat ovat kansallisuuden ainesosia, ne ovat kuin säikeitä köydessä. Mutta tärkein asia on mieli, se että tunnemme olevamme suomalaisia, haluamme vaalia tätä mieltä.

Jotenkin elämänvaiheet toivat meidät tähän. Historian jauhinkivet jauhoivat, itä ja länsi taistelivat meistä ja meissä, Ruotsi ja Venäjä halusivat meitä omikseen. Meille ei jäänyt muuta näköalaa kuin olla sitä mitä me olemme, suomalaisia.

Kun tarkastelen historiaa, tekee joskus mieli ajatella sitä jonkinlaisena hengityksenä, ajan tuulena. Toinen vertaus voisi olla vuorovesi, sen virtaus. Kuningas Kustaa Vaasa antoi aikanaan käskyn, että nämä valtakunnan itäiset osat, asumattomat rajamaat, pitäisi vallata ja ottaa vakinaisen asutuksen piiriin. Tämä pitäisi tehdä Ruotsin valtakunnan etujen turvaamiseksi, koska tiedettiin että myös itäinen naapuri, Venäjä, tunsu mielenkiintoa aluetta kohtaan ja halusi ulottaa vaikutusvaltaansa sinne. Oli käynnissä hiljainen kilpajuoksu tänne itäisen Suomen metsiin. Joskus tämä kilpajuoksu on yltynyt sodan asteelle, rajaa on siirrelty voimasuhteiden ja poliittisten tilanteiden vaihdellessa, näin on tapahtunut aina meidän aikamme historiaan asti.

Joka tapauksessa muutamat vuosisadat Kustaa Vaasan ajasta lähtien olivat voimakasta Savon alueen asutuksen aikaa. Historian hengitys, sen virta, kävi silloin voimakkaana tänne meidän maillemme päin. Nämä rannat ja metsät tarjosivat silloin täyteen asutettujen rintamaiden pojille sekä tyttärille vapaata elintilaa, avoimia mahdollisuuksia, innostavaa elämänhaastetta. Rohkeiden miesten veneitä soudettiin vastavirtaan, koluttiin koskissa, vedettiin maakannasten yli toisille järville ja jatkettiin matkaa. Tällä tavalla tulivat meidän sukujemme esivanhemmat näille maille. He raivasivat uudispellot, veistivät talot, avasivat tiet, perustivat pitäjät, kohottivat kirkot, loivat elinkeinoelämän ja hallinnon. Ne olivat meidän isiämme ja äitejämme, jotka tuota kaikkea tekivät.

Valtaosa noista menneiden sukupolvien ahertajista on vaipunut historian hämärään. Jotkut heistä kumminkin muistamme, ajattelen nyt nimenomaan kunnallisia vaikuttajia. Heinäveden Pölläkän kylällä asuneesta kunnan luottamusmies Onni Happosesta tuli jonkinlainen legenda väkivaltaiseen muilutukseen ja murhaan päättäneen elämäntarinansa vuoksi. Tapauksesta tulee syksyllä kuluneeksi 80 vuotta, ja silloin sen muisto nousee varmasti julkisuudessakin esille. Onnin vanhempi veli Albin palveli vuosikymmenien ajan arvostettuna kunnan luottamusmiehenä. Ananias Happonen Tuusniemellä palveli pitkään kunnallishallintoa ja nipin napin välttyi samanlaiselta marttyyrin osalta, mikä lankesi Onni Happosen kohtaloksi.

Tuusniemeläinen Anna-Liisa Happonen puolestaan on nostanut esille Savon Tomerien Naisten työn merkitystä ja heidän jättämänsä perintöä. Näiden vaikuttajien työtä jatkavat tänä päivänä ainakin tämän

talon isäntä Aarno Happonen ja yrittäjä Reijo Happonen Heinäveden kirkolta. - Nämä ovat muutamia esimerkkejä, heitä löytyisi varmaan lisääkin suvun vaiheista.

Me, vanhempi sukupolvi, olemme nähneet tuon Kustaa Vaasan ajasta lähteneen historiankauden huippuhetket. Ehkä emme ole tajunneet sitä sellaiseksi, mutta joka tapauksessa meidän sukupolveemme pysähtyi näiden seutujen väestöllinen kehitys. Nousuveden aalto murtui, historian tuuli kääntyi päinvastaiseksi, virrat veivät kulkijoita pois näiltä mailta. Alkoi maaseudun tyhjentyminen, joka toiveista huolimatta näyttää jatkuvan yhä. Kovin moni meidän lapsistamme näkee elämänsä mahdollisuudet parempina jossain muualla kuin näissä metsissä.

Meidän mieliämme askarruttava kysymys on, miten kauan tämä historian tuuli jatkuu? Miten vähiin kaikkoavat asukkaat näistä kylistä ja pitäjistä? Jääkö seuraava sukupolvi jatkamaan minun tilalleni? Kuka jatkaa Kermankeitaalla sitten, kun Aarno ja Terttu lopettavat yrittämisen? Pukeeko Reijon tai Marjatan yrityksiensä työhaalareita ylleen kukaan sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjäpari ripustaa omansa lopullisesti naulaan? Nämä ovat suuria ja kipeitäkin kysymyksiä jokaiselle kokijalleen. Jokainen näistä ratkaisuista myös omalta pieneltä tai suuremmalta kohdaltaan vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen.

Jossain mielessä näemme, että kehitys löytää samantapaisia piirteitä mitkä vallitsivat vuosisatoja sitten. Tämän päivän Heinävedellä olemme ymmärtääkseni jo tilanteessa, että enemmän kuin puolet pitäjän maapinta-alasta kuuluu muualla kuin Heinävedellä asuvien omistukseen. Kehitys jatkuu koko ajan kunnan kannalta huonompaan suuntaan. Tämä seutu muuttuu perinnönjakojen ja maakauppojen myötä hiljalleen siirtomaaksi, jonka luonnonvarojen tuottama hyöty virtaa muualle kuin tämän alueen ihmisiä hyödyttämään. Tai asutuksen ajan alkuvaiheisiin verratakseni meidän metsämme, peltomme ja kylämme taloineen muuttuvat erämaiksi, millaisina ne asutushistorian alkuvaiheissa tunnettiin. Noina menneinä vuosisatoinahan rintamaiden talonpojilla oli mahdollisuus lunastaa käyttöönsä ulkopalstoja asumattomilta takamailta. Näitä usein varsin suuriakin ulkotiloja kutsuttiin erämaiksi, sananmukaisesti ne olivat erä maata, jonka joku muualla asuva oli saanut hyödynnettäväkseen. Täällä käytiin metsästävässä, kala-apajilla, kaskeamassa, tervaa polttamassa ja saaliit soudettiin paluumatkalla sinne mistä oli lähdetty, Rantasalmelle, Säamingin pitäjän taloihin tai mistä muualta käsin olikaan maaomaisuutta Heinävedenmaalta hankittu.

Nyt ollaan palaamassa tuohon historian vaiheeseen. Heinävesi ja muut entiset erämaapitäjät muuttuvat muualla asuvien omaisuudeksi, sen talot loma-asunnoiksi, jossa saatetaan joskus piipahtaa luonnonkauneudesta, metsäkaupparahoista tai muista hyödykkeistä nauttimassa. Samanaikaisesti kunta täällä vähenevine asukkaineen kamppailee olemassaolosta ja pohdiskelee tulevaisuuden näköaloja jonkin toisen kunnan osana.

Tätä ajatellessa pyrkii joskus mieleen ilkkurinen luontoromanttinen ajatus: Entä jos tämä maa muuttuisikin

todella takaisin asumattomaksi luonnonmaaksi, jossa vakinaisina asukkaina eläisivät vain sudet ja karhut sekä muut villit eläimet? Nämä metsät täällä saisivat humista hiljaisena Jumalan maana ja metsänä, jonne vain seikkailumieliset tutkimusmatkailijat ja luontoihmiset ulottaisivat matkojaan.

Me ymmärrämme, että tällainen idylli ei enää ole mahdollinen. Ihmisen historia täällä jatkuu, se etsii uusia muotoja, mutta ei lopu. Tuo ajan tuuli voi jatkua, mutta kaikki eivät täältä lähde. Tämä Kermankeidas uskoakseni on esimerkki sellaisesta uudesta yrittämisestä, jota tarvitaan tulevaisuudessakin. Ja kaikkina aikoina rakennetaan taloja sekä korjataan vanhoja, tehdään uusia vesijohtoja. Ja kaikkina aikoina kasvavat hiukset ihmisten päihin, niihin keksitään uusia tapoja kammata ja kihartaa sekä laittaa hämmästyttäviä värisävyjä. - Tässä nyt vihjaan näihin kahteen esimerkkiin Happonen suvun lähipiirin yritteliäisyydestä.

Mutta on mahdollista, että joskus tulevaisuudessa joudutaan ratkaisemaan todella suuriakin yhteiskunnallisia kysymyksiä. Mitä tapahtuisi esimerkiksi silloin, jos maailman nälkä yltyisikin sellaisiin mittasuhteisiin, että jokainen viljelemättä jätetty peltohehtaarikin pitäisi ottaa uudelleen viljelyyn? Mistä löydettäisiin osaavat viljelijät? Miten ratkaistaisiin maanomistus, jos maat täällä olisivat muualla asuvien kaupunkilaisten hallinnassa? Tarvittaisiinko joku uusjako tai muu suuri omistusjärjestely? Nämä ovat suuren luokan yhteiskunnallisia kysymyksiä, joita ehkä joskus joudutaan pohtimaan. Historia on todella mielenkiintoista, myös tuleva historia.

Onni Happonen ja Ananias Happonen saivat haasteenaan ja tehtävänään ratkaista nuoren tasavallan alkuvaiheiden ristiriitoja. Nuo ristiriidat näyttävät samankaltaisilta, mitä me havaitsemme tämän päivän nuorissa valtioissa eri puolilla maailmaa.

Tämän päivän yhteiskunnalliset vaikuttajat ja päättäjät elävät jossain määrin toisenlaisessa tilanteessa, mutta silti suuret ongelmakysymykset eivät lopu. Meidän esivanhempamme joutuivat varustautumaan kasvavan yhteiskunnan tarpeisiin. Tämän päivän haasteena tuntuu olevan säilyttäminen, saavutettujen tavoitteiden turvaaminen. Isät rakensivat kouluja, me lakkautamme ja yhdistelemme niitä. Isät perustivat kuntia ja rakensivat suuria kirkkoja, me kamppailemme pitääksemme ne kunnossa ja toiminnassa. Taloudellista hyvinvointia on kasvatettu, silti köyhyys ei ole loppunut, eikä taloudellista eriarvoisuutta ole saatu vähennettyä. Maailman väestö kasvaa, mutta meidän kylämme hiljenevät. Rauha ja ulkonainen turvallisuus näyttää vakiintuneen, mutta sisäinen epävarmuus väijyy edelleen ihmisen elämässä.

Mutta nyt, tänä päivänä täällä Heinäveden kesäisissä maisemissa me elämme juhlan keskellä. Suuri suku muistelee vaiheitaan ja tähyää uuteen päivään. Elämä ei ole pelkkiä ongelmia ja kohtalokkaita vaiheita, vaan historiaan kuuluvat myös ilon hetket. Meillä on oikeus tyytyväisyyteen, lauluun ja tanssiin. Mika Waltari sanoo, että elämässä pitää olla myös kaunista turhuutta.

Yhteiskunta säilyy elävänä niin kauan, kun sen jäsenet ahkeroivat toimissaan, säilyttävät saavutettua

hyvää ja rakentavat uutta. Samoin on sukujen laita. Tätä elinvoimaa ja iloista toimeliaisuutta me toivomme tänä päivänä Haposen suvulle! Säilyköön edelleen tuo alkurunossa mainittu tuhannen vuoden takainen uutta etsivä ja luova Väinämöisen henki, joka etsi tiensä tänne Vuoksen vuolahan vesille. Tuo heimohenki tuli tänne, mutta ei pysähtynyt, vaan on jatkanut tietään kaikkeen maailmaan. Se on elämän tie.

Hyvää juhlapäivää teille kaikille sukujuhlaan kokoontuneille!